

NEKROLÓG

DOMBRÁDY LÓRÁND (1931 – 2020)

Dombrády Lóránd, a hadtudomány doktora, a két világháború közötti időszak magyar hadtörténetének elismert kutatója, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum egykori tudományos főmunkatársa, 1990 és 1991 között a Hadtörténelmi Intézet igazgatója, 2020. június 14-én, életének 90. életévében elhunyt.

A korszak történetét kutató hadtörténészek, történészek között aligha akad olyan, aki ne ismerné Dombrády Lórándot, és ha a helyzet úgy hozta, ne számíthatott volna rá. A Hadtörténelmi Közlemények szerkesztőbizottságának ülésein rendszeresen megjelent, és amikor elmondta őszinte véleményét egy-egy írásról, minden esetben segítőkész szándékkal tette azt. Aki ismeri a (had)történész világot, csak azt mondhatja erre: ez több, mint derék dolog. Hiányzik mindannyiunknak; és nem kevesen vannak/vagyunk, akik tisztelettel emlékezünk rá, az idősebb kollégára, a baráti segítséget adóra, a szakmai igényességben példát mutató kutatóra.

Dombrády Lóránd 1931. április 3-án született Szatmárnémetiben, amely várost 1944-ben hagyta el szüleivel. Az ott töltött gyermekévek, Észak-Erdély és a keleti országrészek visszacsatolása, Horthy Miklós kormányzó és a magyar királyi honvédség csapatainak 1940. szeptember 5-i bevonulása Szatmárnémetibe egész életére meghatározó élményt jelentett a számára. Ez az élmény nagy mértékben befolyásolta őt abban, hogy a budapesti Berzsényi Dániel Gimnáziumban tett érettségi vizsgát követően előbb magyar-történelem szakos általános iskolai tanári diplomát szerezzen Budapesten, majd kiegészítő szakon magyar-történelem szakos egyetemi diplomát a Szegedi – későbbi nevén József Attila Tudományegyetem – Tudományegyetemen.

Kezdetben általános iskolai tanárként dolgozott Budapesten, utóbb a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat munkatársa lett, ahol a hadtudomány és a történelem volt a szakterülete. Ezen munkája során ismerkedett meg Nagy Gábor vezérőrnaggyal, aki felfigyelt a tehetséges, szorgalmas fiatalemberre és – ma így mondanánk – mentora (is) lett.

Számos előadás, publikáció állt már mögötte, amikor 1972-ben a Hadtörténelmi Intézet és Múzeumba került Nagy Gábor és Liptai Ervin jóvoltából.

Itt, az Intézetben vált a két világháború közötti korszak egyik legismertebb, megbecsült kutatójává. Ez az ismertség és megbecsültség azonban nem korlátozódott a Kapisztrán térre. Munkáira a hazai szakemberek mellett külföldön is felfigyeltek.

Az 1919 és 1945 közötti időszak magyar hadigazdaságáról, katonapolitikájáról, a páncélos fegyvernem és a katonai vezetők szerepéről folytatott kutatásainak eredményei mindenki számára megkerülhetetlenek lettek. Ha valaki többet szeretett volna megtudni Werth Henrikről, Nagy Vilmosról, Vörös Jánosról, Szombathelyi Ferencről, vagy netán Horthy Miklósról, akkor nyugodtan fordulhatott Dombrády Lórándhoz és írásaihoz. Ha arról szeretett volna tájékozódni, hogy a magyar királyi honvédség fejlesztésére

milyen összegeket szánt a két világháború közötti időszak politikai és katonai vezetése, hány Rába-Botond rajgépkocsit, mennyi lőszer, repülőgépet és Toldi harckocsit, Nimród páncélvadászt állított elő a magyar hadiipar, ugyancsak Dombrády Lóránd köteteit kellett – és kell ma is – leemelnie a polcról.

Könyvei, tanulmányai, ismeretterjesztő cikkei (had)történészek, kutatók, érdeklődők számára jelentenek napjainkban is megbízható, alapos forrásokat. Sokan és sokat tanultunk tőle: alaposágot, korrektséget, a források tiszteletét és a vitapartnerek érveinek nyugodt végig hallgatását.

Dombrády Lóránd nemcsak kutatott és írt, de tanított is. Az 1980-as években a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának megbízott előadója volt, ahol a mai hadtörténész nemzedék nem egy tagja speciális kollégiumainak hallgatói közé tartozott.

Előbb, 1975. november 27-én a hadtudomány kandidátusa, majd 1990. április 13-án a hadtudomány doktora tudományos fokozatot szerezte meg, és aktív volt a tudományos közéletben is. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem oktatói tevékenységét egyetemi tanári cím – címzetes egyetemi tanár – odaítélésével, míg szakmai-tudományos teljesítményét a honvédelmi miniszter 1990-ben Stromfeld Aurél díjjal ismerte el.

A Hadtörténelmi Közlemények, melynek évtizedeken keresztül szerzője és szerkesztőbizottsági tagja volt, már nem számíthat többé rá. Emlékét azonban megőrzik a bizottsági tagok, ahogy őrizik azt írásai, rádiós és televíziós szereplései, valamint egykori kollegái, barátai és tanítványai is.

Szakály Sándor

TARTALOM

TANULMÁNYOK	
VESZPRÉMY LÁSZLÓ	A tatárjárás: Magyarország ismét bekerül a nyugat-európai világképbe. Az elbeszélő források tanúsága 459
BÁRÁNY ATTILA	A tatárjárás híre Nyugat-Európában 486
CSIKY GERGELY	A Nagy Mongol Birodalom hadserege a XIII. században 528
KÖZLEMÉNYEK	
B. SZABÓ JÁNOS	„Most rabló Mongol nyilát./Zúgattad felettünk”. Historiográfiai vázlat a tatárjárás újabb kori magyar történeti irodalmáról 559
KOVÁCS SZILVIA	A nyugati keresztény térítés kezdetei az Arany Hordában 572
UHRIN DOROTTYA	Johannes de Plano Carpini és C. de Bridia útibeszámolói 583
TÓTH CSABA	A tatárjárás kori kincshorizontról 592
WOLF MÁRIA – BARKÓCZY PÉTER	Hejőkeresztúr-Vizekköze lelőhely réz alapanyagú leleteinek régészeti és archaeometriai vizsgálata 604
FORRÁSKÖZLEMÉNYEK	
BARÁTH DÓRA	Hayton: La flor des estoires de la terre d’Orient / Flos historiarum terre orientis. A Kelet történeteinek gyűjteménye. A mongolok 1241–1242-es nyugati hadjáratának emlékezete 629
SZEMLE	
KEMÉNY KRISZTIÁN	Lesz ágyú! Lesz muníció! 637
MIKLÓS TAMÁS	Észrevételek, kiegészítések Mihályi Balázs „Budapest ostroma – A polgári áldozatok” című könyvéhez 643
KÖNYVISMERTETÉSEK	
CHRISTOPH HAACK	Die Krieger der Karolinger: Kriegsdienste als Prozesse gemeinschaftlicher Organisation um 800 (<i>Veszprémy László</i>) 655
PÓSÁN LÁSZLÓ	Magyarország és a Német Lovagrend a középkorban (<i>Véber Zoltán</i>) 658
B. SZABÓ JÁNOS	Erdély tragédiája 1657–1662 (<i>Szabados János</i>) 661
RAIMONDO MONTECUCCI	A magyarországi török háborúkról (<i>Lázár Balázs</i>) 664

RAIMONDO MONTECUCCOLI	A magyarországi török háborúkról (<i>Timár Péter</i>) 669
SÜLI ATTILA	A 11. (székely) huszárezred az 1848–49-es forradalomban és szabadságharcban (<i>Kemény Krisztián</i>) 672
SÜLI ATTILA	A 15. (Mátyás) huszárezred története (<i>Kemény Krisztián</i>) 677
HERMANN RÓBERT (SZERK.)	Az ismeretlen Görgei. Kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban, 2019. január 15. – június 23. (<i>Kemény Krisztián</i>)681
HEGEDŰS JÁNOS – VENDREI (ASCHERMANN) FERENC	Kiss Ernő altábornagy, „A bánsági nábob” (<i>Ress Zoltán</i>) 685
KAJON ÁRPÁD – SUSLIK ÁDÁM	A Monarchia katonája. Schamschula Rezső tábornok élete (<i>Ligeti Dávid</i>) 687
LIGETI DÁVID	Előre, Arz! A Monarchia Vezérkarának utolsó főnöke, báró Artur Arz von Straussenburg cs. és kir. vezérezredes élete és pályafutása (<i>Balla Tibor</i>) 690
GERMUSKA PÁL – HORVÁTH MIKLÓS	A magyar honvédelmi igazgatás története 1945–1990 (<i>Solymosi József</i>) 694
	VITA
B. SZABÓ JÁNOS	Miért is már nem csak <i>Mohácsról</i> szól ez a vita? Avagy mit látni a Fehér Toronyból a „Pap Norbert- jelenségből”? 699
	NEKROLÓG
SZAKÁLY SÁNDOR	Dombrády Lóránd (1931–2020) 711

TABLE OF CONTENTS

	RESEARCH ARTICLES	
LÁSZLÓ VESZPRÉMY	The Mongol Invasion in Hungary: Hungary's Place in the Contemporary Medieval Historiography	459
ATTILA BÁRÁNY	News and Reports of the Mongol Invasion of 1241 in Western Europe	486
GERGELY CSIKY	The Army of the Mongol Empire in the 13 th Century	528
	PUBLICATIONS	
JÁNOS B. SZABÓ	"Now the plundering Mongols' arrows / You swarmed over us". Historiographical Sketch of Modern-Age Hungarian Histories of the Mongol Invasion	559
SZILVIA KOVÁCS	The Beginnings of the Latin Missions in the Golden Horde ...	572
DOROTTYA UHRIN	Reports of Johannes de Plano Carpini and C. de Bridia	583
CSABA TÓTH	About the Find Horizon of the Mongolian Invasion (1241–1242)	592
MÁRIA WOLF – PÉTER BARKÓCZY	Archeological and Archeometric Studies of Copper Findings from Hejőkeresztúr-Vizekköze	604
	SOURCE PUBLICATIONS	
DÓRA BARÁTH	Hayton: La Flor des Estoires de la Terre D'orient / Flos Historiarum Terre Orientis. Remembrance of the Western Campaign of the Mongols in 1241–1242	629
	REVIEW	
KRISZTIÁN KEMÉNY	We'll have canons! We'll have ammunition!	637
TAMÁS MIKLÓS	Observations and Completions to the Book „Siege of Budapest – The Civilian Casualties” by Balázs Mihályi	643
	BOOK REVIEWS	
CHRISTOPH HAACK	Die Krieger der Karolinger: Kriegsdienste als Prozesse gemeinschaftlicher Organisation um 800 (<i>László Veszprémy</i>)	655
LÁSZLÓ PÓSÁN	Hungary and the Teutonic Order in the Middle Ages [Magyarország és a Német Lovagrend a középkorban] (<i>Zoltán Véber</i>)	658
JÁNOS B. SZABÓ	The Tragedy of Tansylvania 1657–1662 [Erdély tragédiája 1657–1662] (<i>János Szabados</i>)	661
RAIMONDO MONTECUCCOLI	About the Ottoman Wars in Hungary [A magyarországi török háborúkról] (<i>Balázs Lázár</i>)	664
RAIMONDO MONTECUCCOLI	About the Ottoman Wars in Hungary [A magyarországi török háborúkról] (<i>Péter Timár</i>)	669

ATTILA SÜLI	“Székely” Home Defence Regiment 11 in the Revolution War for Independence of 1848–49 [A 11. (székely) huszárezred az 1848–49-es forradalomban és szabadságharcban] <i>(Krisztián Kemény)</i> 672
ATTILA SÜLI	The History of “Mátyás” Home Defence Hussar Regiment 15 [A 15. (Mátyás) huszárezred története] <i>(Krisztián Kemény)</i> 677
RÓBERT HERMANN (ED.)	The Unknown Görgei. Exhibition in the National Museum of Hungary, 15 January – 23 June 2019 [Az ismeretlen Görgei. Kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban, 2019. január 15. – június 23.] <i>(Krisztián Kemény)</i> 681
ÁNOS HEGEDŰS – FERENC VENDREI (ASCHERMANN)	Lieutenant General Ernő Kiss, the Man about the Town of Banat [Kiss Ernő altábornagy, „A bánsági nábob”] <i>(Zoltán Röss)</i> ... 685
ÁRPÁD KAJON – ÁDÁM SUSLIK	The Soldier of the Monarchy. The Life of General Rezső Schamschula [A Monarchia katonája. Schamschula Rezső tábornok élete] <i>(Ligeti Dávid)</i> 687
DÁVID LIGETI	Forward, Arz! The Life and Career of the last Chief of Staff of the Austro-Hungarian Monarchy, Royal and Imperial Colonel General Baron Artur Arz von Straussenburg [Előre, Arz! A Monarchia Vezérkarának utolsó főnöke, báró Artur Arz von Straussenburg cs. és kir. vezérezredes élete és pályafutása] <i>(Tibor Balla)</i> 690
PÁL GERMUSKA – MIKLÓS HORVÁTH	The History of Hungarian Military Administration 1945–1990 [A magyar honvédelmi igazgatás története 1945–1990] <i>(József Solymosi)</i> 694
	DEBATE
JÁNOS B. SZABÓ	Why is this debate not just about Mohács? What to see from the White Tower from the “Pap Norbert phenomenon?” 699
	IN MEMORY OF
SÁNDOR SZAKÁLY	Lóránd Dombrády (1931–2020) 711

A HADTÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK KÖZLÉSI SZABÁLYZATA

A *Hadtörténelmi Közlemények* kizárólag a magyar és a magyar hadtörténelemhez kapcsolódó egyetemes hadtörténet körébe tartozó, első közlésnek számító publikációkat közöl 1-1,5 (kivételes esetekben 2) szerzői ív (legfeljebb 80 000 leütés) terjedelemben. A *Hadtörténelmi Közlemények* referált folyóirat, melynek rovataiban csak két független lektor és a folyóirat impresszumában olvasható Szerkesztőbizottság tagjai által jóváhagyott írások jelenhetnek meg. A Szerkesztőség csak névvel, címmel és elérhetőséggel ellátott kéziratokat fogad el, melyeket kérünk a kézirat elején föltüntetni.

A Tanulmányok, Közlemények, Műhely és Forrásközlemények rovatok valamelyikébe szánt íráshoz magyar nyelvű rezümét kérünk csatolni. A képeket, grafikonokat, térkép-vázlatokat külön (számozott, jól azonosítható) fájlokban, 300 DPI felbontásban, lehetőség szerint JPG fájlként mellékeljük.

Recenziók beküldésénél kérjük, hogy a szemlézett könyv teljes címléírását közöljék (szerző, cím, sorozatcím, ha van, megjelenés helye, kiadó, megjelenés éve, oldalszám, ISBN-szám).

A folyóiratban megjelentetendő írásokhoz (a krónikák, könyvszemlék, nekrológok kivételével) bibliográfiát és szükség esetén (külön) rövidítésjegyzéket kérünk csatolni az írás végén.

A jegyzetekben az idézett műveket, forrásokat rövidítve, a szerző (szerkesztő) vezétknevével és a megjelenés évszámával kérjük megadni, amit az írás végére helyezett Bibliográfiában kell feloldani, a rövidítés és annak feloldása között Tab. leütés alkalmazandó (pl.: *Farkas 2012.* → *Farkas Katalin: Perczel Mór az emigrációban. Hadtörténelmi Közlemények, 125. (2012) 1. sz. 41–90. o.*).

A *Hadtörténelmi Közlemények*ben kiemelésre a dőlt betűs szedés (kurzíválás, italic), kivételesen a félkövér szedés (bold) szolgál, aláhúzást és ritkítást ne használjanak. Művek, szakirodalmi írások szövegének átvételét idézőjelek közé foglalásuk jelzi, az idézetek egészének kurzív szedéssel való közlését kérjük mellőzni. A főszövegben kurzívval emeljük ki a műcímeiket, az idegen nyelvű terminus technicusokat így: (*terminus technicus*), és ahogyan a jegyzetekben, úgy a főszövegben is kurzíválják a folyóiratok elnevezését.

A szerző család- és keresztnéve kurzívval szedendő. A keresztnévet mindig ki kell írni, nem kezdőbetűvel rövidíteni (kivétel, ha a címlapon csak kezdőbetű szerepel). A szerző keresztné- és családnévének sorrendje mindig a nyomtatványon olvashatóval egyezik meg. Társszerzők nevei között nagyködtőjelet kell használni. A szerző(k) neve után mindig kettőspont következzen, kivétel, ha a név genitivusban áll, ekkor az írásjel elmarad (pl. *Erasmii Opera omnia; Zrínyi Miklós Válogatott művei*).

A mű címét a jegyzetekben nem kell kurzíválni. Ha a műnek alcíme is van, közéjük pont kerüljön, akkor is, ha az alcím zárójelben van. A cím után, zárójel nélkül következik a kötet szerkesztőjének neve, előtte a Szerk. szócska áll, ha az idézett kötet magyar nyelvű; Ed., ha angol, olasz vagy latin; Éd., ha francia; Hrsg. vagy Hg. (=Herausgeber), ill. hrsg. vagy hg. (= herausgegeben), ha német nyelvű. Több szerkesztővel bíró angol könyvek idézések az Ed. helyett a többes számot jelző Eds. szócska áll. Több szerkesztő esetében azok neve között nagyködtőjel van (nem vessző).

A kiadás helye, a kiadás éve e sorrendben következnek, közöttük vessző áll. A kiadás helyét mindig eredeti nyelven és teljes egészében ki kell írni (pl. Wien vagy Budapest). A kiadó nevét csak akkor kell megadni, ha az valamilyen szempont miatt feltétlenül szükséges (hely nélkül, csak kiadóval megjelent kötetek, könyvtörténeti tanulmányok stb. esetén) – ekkor a kiadás helye és a kiadás éve közé, vesszővel elválasztva kerül.

Az idézett könyvet magába foglaló könyvsorozat címét a kiadás évét követően zárójelben kérjük. A könyvsorozat szerkesztőjének nevét csak akkor kell megadni, ha a címnegyedben kiemelten szerepel a könyvben.

Folyóiratok esetében a folyóirat kurzívval szedett neve után vessző áll, majd normállal szedve az évfolyam, zárójelben megadva a megjelenés éve, majd a folyóirat száma következik és az oldalszámok.

Ezután az idézett lapszámok következnek, amelyek után az o. rövidítés áll. Több egymást követő lapra hivatkozás esetén közéjük nagykötojelet kell tenni (33–59. o.), több egymással nem érintkező lapszám esetén ezek közt pont és vessző áll, és az utolsó lapszám után is pont áll (33., 52., 97. o.).

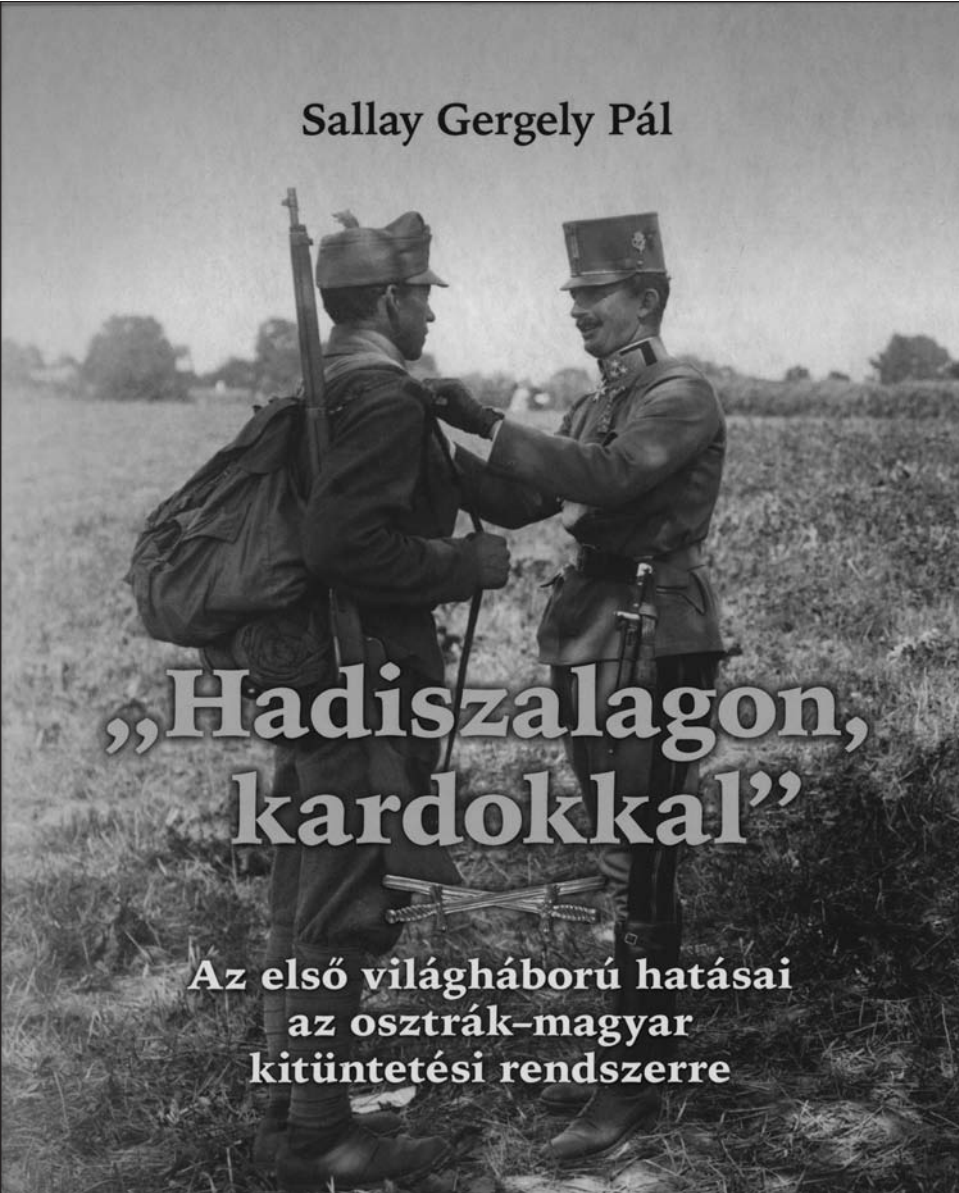
Az évszázadokat – az idézetekben és hivatkozott címekben lévő eltérő változatok kivételével – római számokkal írják.

A jegyzetekben az alábbi rövidítéseket kérjük alkalmazni (másokat nem): vö.: ('vesd össze'); uo. ('ugyanott'); Uő: ('ugyanő' ez mindig nagybetűvel és kurzívval, mert a szerző nevét helyettesíti, de pont nincs utána); ti. (tudniillik); sz. (szám); ill. (illetve); jegyz. (jegyzet, jegyzetek); pl. ('például'); stb. (és így tovább); r. ('recto'); v. ('verso'); fol. ('folio').

A személynevek között a nagykötojelet betűközzel, városok esetében szorosan, azaz betűköz nélkül helyezzük el. Pl.: *Kovács Tibor – Lengyel János*, de Wien–Köln–Bonn.

Internetről levett anyagok esetén kérjük, adják meg a honlap pontos címét és a letöltés dátumát ebben az alakban, pl.: <http://www.bibliothek.uni-augsburg.de/>; a letöltés időpontja: 2020. január 1., az utolsó megtekintés időpontja: 2020. január 1.

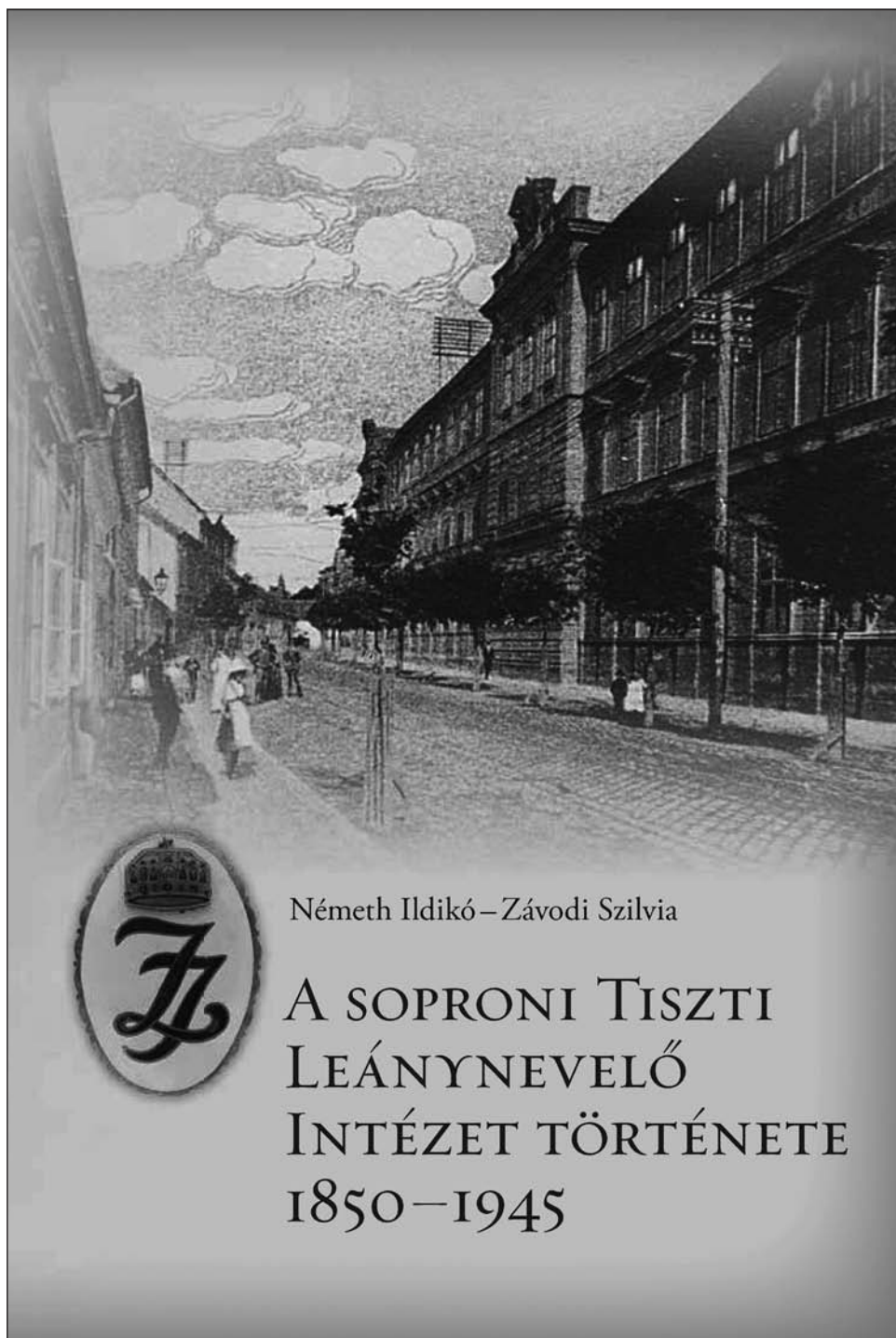
Hadtörténelmi Közlemények Szerkesztősége

Sallay Gergely Pál

„Hadiszalagon, kardokkal”

Az első világháború hatásai
az osztrák-magyar
kitüntetési rendszerre

Németh Ildikó – Závodi Szilvia

A SOPRONI TISZTI
LEÁNYNEVELŐ
INTÉZET TÖRTÉNETE
1850–1945